

O'ZBEKISTON TARIXIDA AYOLLARNING IJTIMOYIY-SIYOSIY FAOLIYATI: TARIXIY TAJRIBA VA ZAMONAVIY TALQIN

Elmurodova Dildora Erkinovna

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti o'qituvchisi

E-mail: elmurodovadildora50@gmail.com

Tel: +998932021146 Tel: +998932021146

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18677650>

Annotatsiya

Mazkur maqolada O'zbekiston tarixida ayollarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi o'rni va faoliyati tarixiy nuqtayi nazardan tahlil qilinadi. Tadqiqotda qadimgi davr, o'rta asrlar va yangi davr tarixida ayollarning jamiyat boshqaruvi, madaniyat, ilm-fan va siyosiy jarayonlardagi ishtiroki yoritiladi. Tomaris, Saroymulxanim, Nodirabegim va boshqa tarixiy shaxslar misolida ayollarning jamiyat taraqqiyotiga qo'shgan hissasi ko'rsatib beriladi. Natijada tarixiy tajriba asosida bugungi jamiyatda gender tengligini ta'minlashda tarixiy merosning ahamiyati asoslab beriladi.

Abstract

This article analyzes the role and activities of women in the socio-political life of Uzbekistan from a historical perspective. The study examines women's participation in governance, culture, science, and political processes during ancient times, the Middle Ages, and the modern period. Through the examples of historical figures such as Tomyris, Saroymul Khanum, Nodirabegim, and others, the contribution of women to the development of society is demonstrated. As a result, based on historical experience, the significance of historical heritage in ensuring gender equality in contemporary society is substantiated.

Аннотация

В данной статье с исторической точки зрения анализируются роль и деятельность женщин в общественно-политической жизни Узбекистана. В исследовании освещается участие женщин в управлении обществом, культуре, науке и политических процессах в древний период, средние века и новое время. На примере таких исторических личностей, как Томирис, Сароймулханым, Нодирабегим и других, показан вклад женщин в развитие общества. В результате на основе исторического опыта обосновывается значение исторического наследия в обеспечении гендерного равенства в современном обществе.

Kalit so'zlar: gender, ayollar tarixi, ijtimoiy-siyosiy faoliyat, tarixiy shaxslar, O'zbekiston tarixi, jamiyat, madaniyat.

Keywords: gender, women's history, socio-political activity, historical figures, history of Uzbekistan, society, culture.

Ключевые слова: гендер, история женщин, общественно-политическая деятельность, исторические личности, история Узбекистана, общество, культура.

Asosiy qism

Insoniyat tarixida ayollar jamiyat rivojida muhim rol o'ynab kelgan. O'zbekiston hududida yashagan xalqlar tarixida ham ayollarning siyosiy, madaniy va ijtimoiy hayotdagi o'rni alohida ahamiyatga ega bo'lgan. Qadimgi davrlardanoq ayollar davlat boshqaruvi, harbiy faoliyat, ilm-fan va madaniyatda faol ishtirok etganini tarixiy manbalar tasdiqlaydi.

Qadimgi davr tarixida massagetlar malikasi Tomaris jasorati bilan ajralib turadi. U o'z xalqini bosqinlardan himoya qilgan, harbiy strategiya va siyosiy donoligi bilan tarixda nom qoldirgan. Tomaris obrazi qadimgi jamiyatda ayollarning ham davlat boshqaruvida muhim rol o'ynaganini ko'rsatadi.(1. B 115) Bu esa qadim zamonlarda ham gender masalasi jamiyatda muhim o'rin tutganidan dalolat beradi.

O'rta asrlar tarixida ham ayollarning ijtimoiy-siyosiy hayotdagi o'rni sezilarli bo'lgan. Amir Temur davrida yashagan Saroymulxonim davlat boshqaruvi va madaniy hayotda faol ishtirok etgan tarixiy shaxs sifatida tanilgan. U ilm-fan va ta'lim rivojiga katta e'tibor qaratgan hamda madrasa va me'moriy inshootlar qurilishida muhim rol o'ynagan(2. B 102). Bu davrda ayollar nafaqat oilaviy hayotda, balki davlat siyosatida ham muhim o'rin egallaganini ko'rish mumkin.

XIX asr tarixida Qo'qon xonligi davrida yashagan Nodirabegim ijodkor, ma'rifatparvar va davlat arbobi sifatida tanilgan. U she'riyat, adabiyot va madaniyat rivojiga katta hissa qo'shgan. Nodirabegim ayollarning ma'rifatli bo'lishi, ta'lim olishi va jamiyatda faol bo'lishi zarurligini targ'ib qilgan(4. B 78). Uning faoliyati ayollarning madaniy va ijtimoiy hayotdagi o'rnini yanada mustahkamlashga xizmat qilgan.

XX asr boshlarida jadidchilik harakati davrida ham ayollarning ta'lim olishi va jamiyatda faol bo'lishi masalasi muhim mavzulardan biri bo'ldi. Jadid ma'rifatchilari qizlar maktablarini ochish, ayollar savodxonligini oshirish va ularni jamiyat hayotiga jalb etish g'oyalari ilgari surdilar(3. B 112). Bu jarayon ayollarning ijtimoiy faolligini oshirib, ularning ilm-fan va madaniyatdagi o'rnini mustahkamladi.

Tarixiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, ayollar jamiyat taraqqiyotining barcha bosqichlarida muhim rol o'ynagan. Biroq ayrim davrlarda ijtimoiy stereotiplar, an'anaviy qarashlar va siyosiy omillar sababli ularning imkoniyatlari cheklangan. Shunga qaramay, tarixiy shaxslar misolida ayollarning kuchli irodasi va bilimga intilishi jamiyat rivojiga katta hissa qo'shganini ko'rish mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston tarixida ayollar ijtimoiy-siyosiy, madaniy va ilmiy hayotda muhim o'rin egallab kelgan. Qadimgi davrdan to zamonaviy davrgacha bo'lgan tarixiy jarayonlarda ayollar jamiyat taraqqiyotiga katta hissa qo'shganini tarixiy manbalar tasdiqlaydi. Tarixiy shaxslar faoliyatini o'rganish orqali bugungi kunda ham gender tengligini rivojlantirish, ayollarning ilm-fan va jamiyatdagi o'rnini mustahkamlash mumkin. Tarixiy merosni chuqur o'rganish esa kelajak avlod uchun muhim ilmiy va ma'naviy asos bo'lib xizmat qiladi.

References:

1. O'zbekiston tarixi. 1–3 jildlar – Toshkent: Fan nashriyoti.
2. Ahmedov B. Amir Temur va temuriylar davri – Toshkent, 2018.
3. Qosimov B. Jadidchilik harakati tarixi – Toshkent, 2019.
4. Karimov Sh. Markaziy Osiyo tarixida ayollar – Toshkent, 2020.
5. Usmonova D. O'zbekiston madaniyati tarixi – Toshkent, 2021.